

גנזי המלך

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת **ארבע נופות**

377

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 0732-776776 03-6777779 מופץ בכל הארץ ב-40,000 עותקים

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ וְיִמְוֹלְדְתְךָ..."

המוציא לפועל

מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

'אני הוא בעל הבירה'. ורק אז הבטיחו מה שהבטיחו. והתחילו העשר נסיונות שהצוויו של; **"לֶךְ לְךָ"** הוא הראשון מהם. אמרו חז"ל על הפסוק: **"מִי הָעֵיר מְמֹזָח"** (ישעיה' מא)

'זה אברהם! אברהם אבינו העיר את כל העולם מתרדמת השטות בה היו שקועים. עוד אמרו (ברכות ז); 'אמר רבי יוחנן, משום רבי שמעון בן יוחאי: "מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא אדון, עד שבא אברהם וקראו אדון"'. איך שאב את העוז והאומץ להתגרות במלכים ושרים ולעמוד נגד כל העולם כולו, לא להרתע, אפילו כאשר זה עלה לו כמעט בחייו? סוד זה גילו לנו חז"ל על הפסוק: **"מִי יַעֲלֶה כְּהָר ה' וְיִי קוֹם בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ. נְקִי כַפַּיִם וְכַר לְקָב"'** שדרשוהו על אברהם; **"נְקִי כַפַּיִם"'** שאמר; **"אם מחוט נַעַד שְׂרֹף נַעַל"'** (בראשית יד) (מדרש 'תהלים' כד).

איך זכה אברהם לעלות להר השם, שזה שיא השלמות כמ"ש; **'אברהם וקראו אדון? בזכות זה שהיה; 'נְקִי כַפַּיִם"'**. אי אפשר היה לשחד אותו, תוכו וברו שווים. מה שהכיר בשכלו לא סטה ממנו יהיה מה שיהיה. ושום לחץ, או סיכון, לא היה בכחו להטות **המשך בעמ' 2 <<<**

עבודה זרה תרח וגדל בין עובדי ע"ז. מסביר המדרש שאברהם הבין שיש בעל לבירה! לא יתכן שהעולם וכל סדריו ותנועותיו פועלים בלי מנהיג! משהכיר את זה, ידע שיש אלוק אחד והוא ברא הכל. אין בכל הנמצא אלוק חוץ ממנו! וידע שכל העולם טועים ('הרמב"ם' ע"ז א ג). **'כיון שהכיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוד דין עמהם, שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה ושבר הצלמים, התחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוק העולם ולו ראוי להשתחוות, כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרד' ('שם).**

בן ארבעים שנה היה אברהם כשהכיר את בוראו, עוד מהיותו בן שלש כבר היה משוטט בדעתו לפתור התמיהה הזו של עולם בלי מנהיג, עד שכבר החליט שמוכרח להיות מנהיג, אבל מאז שהגיע להבנה זו עברו עליו שנים מלאות יגון ואנחה בהתמודד עם כל בני דורו עובדי ע"ז, ישב כמה שנים בכלא ('ב"ב' צא), נזרק לתוך כבשן האש וניצול דרך נס, כל אותו הזמן היה מלמד לבריות את טעותם ולוחם נגד מנהיגיהם, כל הזמן הזה לא נתגלה אליו הקב"ה עד שהיה בן שבעים וחמש שנים, אז נתגלה אליו ואמר לו:

'אמר רבי יצחק: 'משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת'. אמר: 'תאמר שבירה זו בלא מנהיג? הציץ עליו בעל הבירה. אמר לו: 'אני הוא בעל הבירה". כך, לפי שהיה אבינו אברהם אומר: 'תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג? הציץ עליו הקב"ה ואמר לו: 'אני הוא בעל העולם" ('ב"ר' לט א). 'אמר רבי שמעון בן לקיש: 'נְאֻעֲשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל"' זהו שאומרים: **'אלקי אברהם' ('פסחים' קיז).**

אברהם אבינו זכה בתורת יחיד מה שלא השיגו כל האומות ביחד, זכה להבחר על ידי הקב"ה כנשיא אלקים בעולם, להעמיד גוי גדול שהוא סגולה מכל העמים. ולא עוד, אלא, שקרוב אליהם הקב"ה בכל קוראם אליו, מסר להם נוסח התפלה והורה להם להתפלל בשם **'אלקי אברהם'**, כל זה הובטח לאברהם אבינו במלים אלה של **"נְאֻעֲשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל"'**. מובן לנו היטיב שלא בחנם זוכים לכגון דא. ועלינו לעמוד על הנקודה שממנה התפתחה אישיותו של; **"הַאֲדָם הַגְּדוֹל בְּעַנְקִים"** ('יהושע' יד). אמנם עסק אברהם בתורה **'וקיים כל התורה כולה עד שלא נתנה'** ('קידושין' פב), אולם זה גופא קשיא; איך הגיע למדרגה של קיום התורה אחרי שנולד מעובד

ממשיכים...
לא לאכול! מוצרי
'עלית - שטראוס'

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

>>> המשך מעמ' 1

אותו מהכרתו, מתי זה נבחן? **בשעה שאמר למלך סדום: "אם מחוט נַעַד שָׂרוֹף נַעַל".** שם גילתה לנו התורה תכונה זו של אברהם אבינו, ששום חישובים אישיים לא תפסו מקום אצלו.

מזה שאב הכח להיות כל כך חזק בדעתו, ששום דבר לא היה יכול להניעו ממבט האמת הטהור, אחרי שכל כולו היה חדור בהכרה האמתית, לא היה יכול לכבוש אותה בתוכו, אלא היה מוכרח להודיע את האמת לבריות. זה חלק של מצות אהבת ה'. כמש"כ הרמב"ם לאהבו על הבריות, **על כן קראו הקב"ה; "אֲבָרְכֶם אֲהָבִי"** (ישעיה' מא ח) שהיה מודיע לבריות עבודת ה'.

כמה מבהיל; שרק שאלה תמימה של ילד בן שלש; איפה בעל הבית של העולם? מזה הגיע אברהם לראש סולם המדרגות, אולם רק משום סיבה אחת היה זה אפשרי; ששכלו ולבו היו לאחד, בלי חציצה של רצונות ותאוות; **"נְקִי כַפַּיִם"** היה בממון. ו**"נְקִי כַפַּיִם"** גם מכל תענוגי העולם. שום הנאה לא היתה שוה אצלו ורק הכרת האמת היתה מגמתו. הרבה אנשים היו בעלי הכרות גדולות, אבל רפו ידיהם להוציא לפועל את הכרותיהם, העדיפו שהכרותיהם תשארנה בשטח השכלי, אבל בנוגע לאורח חייהם לא היו מוכנים לוותר כחוט השערה מהנאות תבל.

מספרים על הפילוסוף המפורסם אריסטו; כשתפסוהו בשעת קלקלתו **ובתמהון שאלוהו;** "איך מתאים הנהגה פחותה לאיש כמוהו?" **על זה ענה הפילוסוף;** "שעששו אני לא אריסטו!" השכל בעולם אחד והגוף בעולם אחר. מאות ואלפים מאלה הנאורים לא עמדו במבחן זה, להיות על פי השכל. הם התלמידים של בלעם הרשע, **שבו כתוב: "נִפְלַ וְגִלְוֵי עֵינָיִם"** (במדבר' כד). אפילו בשעת השגותיו היה **בבחינת; "נִפְלַ",** כל זה הגיע להם משום שלא באו לשדד אדמתם, לתקן הטבע שלהם ולהסיר הקוצים של מדות מגונות ותאוות פחותות. אין **השכל** ראוי לשמו, אם אין ביכולתו לפעול על הנהגת הגוף. (המוסר והדעת).

"וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם כִּי נִשְׁבַּח אֱחָיו וַיִּקַּח אֶת חֲנִיכָיו וְלִידֵי בֵיתוֹ שָׂמְנָה עֶשֶׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת. וַיִּקְרָף עַד דָּן" (בראשית' יד יד).

בגמ' (נדרים' לב) נחלקו בפירוש הכתוב;

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לב/א **'ושמואל אמר;** "שהוריקן בזהב, שמנה עשר ושלוש מאות". אמר רב אמי בר אבא; **"אליעזר כנגד כולם".** איכא דאמרי;

"אליעזר הוא, דהושבניה הכי הוי". חד אמר; ג' מאות ושמונה עשר חניכים היו ואליעזר כנגד כולם. **אית דאמרי;** אליעזר לבדו היה מנין שמו הוא גימטריא כן. עכ"פ, לא יותר משלש מאות ושמונה עשר איש ואברהם אבינו בראשם, נלחמו נגד ארבע אומות ומלכיהם גבורים גדולים ועצומים.

ובדרך הליכתם החריבו עוד כמה אומות. **כמ"ש; וַיִּכּוּ אֶת רְפָאִים בְּעֶשְׂרֵת קַרְנֵיהֶם וְאֶת הַחֲזָזִים בְּקֶהֱם וְאֶת הָאִימִים בְּשֵׁנָה קַרְנֵיהֶם.** ('בראשית' יד ה). אברהם אבינו עם חניכי ביתו, הפיל כולם; **"וּקְעָמִיר מֵאֲחֵרֵי הַקְּצָר!"** ('רמיה' ט). ובמה נלחם איתם באיזה כלי נשק? **אחז"ל; 'דכי הוה שדי עפרא, הוה סיפיה. גילי, הוה גירי'.** ('תענית' כא). הרי שכל מלחמות של אברהם אבינו היו, ע"י נסים ונפלאות למעלה מדרך הטבע.

ואכן כל האומות ובפרט אלו החמשה מלכים הכירו דבר זה, **כמ"ש; "וַיִּצְא מֶלֶךְ סֹדֶם לִקְרָאתוֹ אֵל עֶמְקַ שְׁנָה הוּא עֶמְקַ הַמֶּלֶךְ".** **אחז"ל; 'ר"ב ור"ה בשם רשב"ג; "ששם הושוו כל אומות העולם וקצצו ארזים ועשו בימה גדולה והושיבו אותו בתוכו למעלה. הוה מקלסין לפניו ואומרים לו; 'מלך אתה עלינו! נשיא אתה עלינו! אלוך אתה עלינו!' אמר להם; 'אל יחסר העולם מלכו ואל יחסר אלוקיו'".** ('ב"ר' מג).

ומה מאד יש להתפלא, שדוקא אלו הארצות חטאו ופשעו מאד, עד אשר אבדו כל זכות קיום על פני האדמה ונאבדו מן העולם. **וכמ"ש; "וַעֲקַת סֹדֶם וְעַמְכָּה כִּי רָבָה וַחֲשֵׂאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד"** ('בראשית' יח). ומן התמיהה איך שכחו לגמרי כי יש אדון לעולם. ולא ידעו ולא הבינו כי יש עונש ונקם על העון. ועוד הרי אכזריותם כידוע עלתה למעלה ראש שאפי' בלא אמונה ושכל, עם קצת יושר לב ונגיעת אפס קצהו בשערי הדעת וההגיון, לא היו מגיעים למצב ירוד ומבהיל שכזה.

התשובה היא; כי אדם אשר התרגל לחיות ע"פ מדותיו ותאוותיו ולא שם אל לבו לפעול נגד הרצון אשר בו ולכבוש משברי היצר, הרי אם עלה בלבו להתאוות איזו תאוה, הוא רץ אחריה כעיר זה, גלי ים הדמיון הולכים וסוערים עליו מכל צד, אף כי שכלו יגיד לו, שסופו רע ומר, לבו בריא לו כאולם, לא יזוז ממקום תאוותו כמלוא נימא, אף לא יחוש לפנות אל טענת שכלו, הולך שובב בדרך לב רצונו ושוקע ויורד עד לשאול מטה.

וכן באנשי סדום אשר עליהם נאמר "רָעִים וַחֲשֵׂאִים לָהּ לָהּ מְאֹד" ('בראשית' יג). מפני שהיו בעלי תאוה, ולא עמלו לעקור מדה רעה זו מלבם. שהרי לוט שהלך אחריהם, **אמרו עליו חז"ל ('נזיר' כג); "למאנה יבקש נפךד זה לוט!"**

ופירש"י; **'לדבר עבירה יבקש מי שנפרד. ואיזה זה? לוט שנפרד מעל אברהם'.** הרי שמקור רעתם לפני ה' היתה תאוותם לתענוגים והנאות, שלא לעמוד מנגד אלא כרעו ברך לפני אל זר שבגופו של אדם זה יצר הרע! וא"כ מה יועיל להם שכלם והכרתם את האמת, אם בקרב לבם שתולה התאוה על כל אגפיה.

וכבר אחז"ל ('שבת' לא) עה"פ: "זֶה דַּרְכָּם כְּסֵל לְמוֹ". **'אמר הקב"ה: "יודעים רשעים שדרכם ואחריתם למיתה ויש להם חלב על כסלם, שמא תאמר שכוחה היא מהם? תלמוד לומר; "וַאֲחֵרֵיהֶם כְּפִיקָם יִרְצוּ סֵלָה".** **ופירש"י; 'לעיל מיניה כתיב: "קָרְבָּם בְּתִימוֹ לְעוֹלָם" דהיינו; קבורה. והדר כתיב: "זֶה דַּרְכָּם כְּסֵל לְמוֹ".** **כלומר; יודעים הם, שזו דרכם, אבל "כְּסֵל לְמוֹ".** **כליותיהם מחופין בחלב, מהשיב אל כליותיהם מחשבת סופם. ושמא תאמר; מחמת החלב שכחו והרי הם שוגגין? ת"ל; "וַאֲחֵרֵיהֶם אֵת הַעֲתִיד לְבוֹא לְנַפְשָׁם יִרְצוּ וַיִּסְפְּרוּ תְּמִיד. וְאֵעֲפ"כ אֵינָן חוֹזְרִין'.** וק"ו אנשי סדום ועמורה אשר רעתם רבה.

הבה ונתבונן בדרכיו של אברהם אע"ה; בן שלש שנים או בן מ' שנה הכיר את בוראו, לא ע"י נבואה ולא ע"י רוח הקודש, אלא בשכלו לבד הגיע להכרה ואמונה בהש"ת, כי היה פילוסוף גדול ומכיון שהגיע להכרה וידיעה עמוקה זו, ידע עוד שאין די לו לאדם רק לידע להבין ולהשכיל, אלא צריך גם ללמד לאחרים. וכן הלך בדרכו על פי שכלו לבד עד שגזר עליו נמרוד להפילו לכבשן האש.

אברהם ע"ה קיבל עליו להשרף עבור כבוד הש"ת ולא עלה על דעתו כלל שהקב"ה יעשה לו נס, אז; **'הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו אני הוא בעל הבירה!'** לאחר מסירת נפשו שרתה עליו רוח הקודש והתחיל להתנבא בשם אלקים, **'התחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם, להודיעם שיש אלוך אחד לכל העולם, לו ראוי לעבוד. והיה מהלך וקורא מעיר לעיר וממלכה לממלכה, עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר: "וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'"** ('בראשית' יב ח) ('הרמב"ם').

מכאן זכה אברהם לכל מה שזכה! מפני שלא התעצל ולא הסתפק לצאת ידי חובתו בהשכלה והבנה לבד, אלא קיים כל השכלתו וחכמתו הרבה, הוציא לפועל במעשה להיות אחוזים וקשורים זה בזה גם יחד. **הוא מה שאה"כ: "אֲשֶׁר פָּתַרְתָּ בְּאָבְרָם וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּרַכְשִׁים וְשָׂמְתָּ שְׁמוֹ אֲבָרָהָם"** ('נחמיה' ט ז). כל אהבה זו, לא באה לו, אלא מפני ש**"מִצֵּאת אֵת לְבָבוֹ נִצְמַן לְפָנָיו"**! אינו אומר ומצאת את שכלו נאמן לפניך, אלא; **"אֵת לְבָבוֹ"** דייקא. (לב אליהו). ■

המעלה הגדולה

מדוע זכה אברהם להיות אבי האומה העברית?

שהבדל היה בינו ובינם; 'שהיה קורא ומכריז אמונת היחוד. ושם ועבר היו מודיעים דרך ה' לתלמידיהם, אבל לא נתעוררו לקרוא ולהכריז כמו אברהם, ע"כ גדלה מעלתו ביותר'. ואומר ב'תנא דבי אליהו'; 'כל אחד ואחד מישראל חייב לומר; מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב'. (תדא"ר' כה). ■

צלמיהם, לפי שהיו מתחבאים מהם. עד שבא אברהם ושבר צלמי אביו'. (שם') שואל ע"כ ה'בית יוסף' בהכרוו 'כסף משנה' (על הרמב"ם): הלא בימיו של אברהם אבינו חיו; שם ועבר. והם היו נביאים לה' ועמדו בראש ישיבה. והאבות הקדושים עצמם למדו בישיבתם, מדוע אברהם אבינו הוא שזכה להעמיד את האומה הישראלית ולא הם? והשיב;

'ובן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו, כיון שהכיר וידע, התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם. ולומר: "שאיין זו דרך האמת שאתם הולכים בה". ושיבר הצלמים' (רמב"ם' עבודת כוכבים' א ג). שואל הראב"ד; 'ותמה אני! שהרי היו שם שם ועבר, איך לא היו מוחזין? ואפשר, כי מוחזים היו. ולא אירע להם שישברו את

יופי

מה ג). כלומר; הדבר היפה ביותר בעולם, הוא האדם החי. "שְׁקֵר הַסֵּן וְנֶקֶל הַיָּפִי", פירושו; שבשעה שהחן והיופי חיצוניים, אין להם שום ערך ושום ענין. אבל כשהתורה מעידה על יופיה של שרה אמנו ועל רחל אמנו שהיו יפות תואר, פירושו הדבר; שהקדושה שבפנימיותן היתה כה חזקה ונוראה, עד שהיא בקעה החוצה ונראתה על פניהן. וזה עשה אותן למה שכתבו חז"ל; 'ארבע נשים יפיפיות היו בעולם'. הוא שנאמר: "הַקָּמַת אֶדָם תֵּאָר פְּנֵיו" ('קהלת' ח א). מי שהוא חכם, פניו עוד יותר יפים, מאירים באור של קדושה ורוחניות. ('תפארת שמשון') ■

שהחיצוניות היא גשמיות גמורה, אך האור הרוחני בוקע דרך הגשמיות. והגשמיות עצמה מקבלת תכונה מסוימת של יופי. משום כך, רואים אנו, שרק בעודו חי נראה האדם יפה, אבל ברגע שהוא מת, גם אם היה האדם היפה בעולם, כל היופי מסתלק ממנו. כך מצינו בגמ'; 'מלאך המות מכניס בו טיפה של מרה, שממנה פניו מוריקות' ('עבודה זרה' כ). לעומת זאת, פסל, גם אם יעשהו האומן המומחה ביותר ויהיה זה הפסל היפה ביותר שניתן להעלות על הדעת, עדין לא יהיה לו יופי של אדם חי. בעצם, זה פסוק מפורש: "הַיָּפִיּוֹת מִבְּנֵי אָדָם הוֹצֵק הֵן בְּשִׁפְתוֹתֶיהֶן" ('תהלים')

"הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה אֶת" ("בראשית' יב יב)

התורה'ק מספרת לנו; ששרה אמנו היתה יפת מראה. וכן מצינו בפסוקים על רבקה אמנו ועל רחל אמנו, שהיו יפות תואר. כמו"כ אומרים חז"ל: 'ארבע נשים יפיפיות היו בעולם; שרה...!' (מגילה' טו). וצריך ביאור; שהרי נאמר: "שְׁקֵר הַסֵּן וְנֶקֶל הַיָּפִי" ('משלי' לא ל). א"כ, מדוע התורה נותנת חשיבות לדברים שהם; "שְׁקֵר" וְנֶקֶל"? ביאור הענין כך הוא; היסוד של יופי אמיתי הוא, שאדם שיש בפנימיותו קדושה, רוחניות. אע"פ

להתרחק מהלכלוך

בְּנֵד מֵאֲחֵרֵי" ('דברים' ז ד). ועל כן ראה דוד ע"ה להתחיל ספרו, בהרחקת חברת הרשעים. והזכיר מיד ענין התורה, הוא שאמר: "אֲשֶׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַבַּר חָטָאִים..." ('תהלים' א א). וסמך מיד: "פִּי אִם בְּתוֹרַת ה' תִּפְצֹו". והנה, אברהם אבינו ע"ה רצה לקיים ענין התורה והעבודה. והוצרך להזהר מחברת אנשי דורו הרשעים, שהיו סיבה לביטול הבחירה. ועל כן בא אליו דברי ה' יתברך, שיתרחק מהם ואל יתלכלך עמהם. ושילך מארצו וממולדתו, אל הארץ אשר יראנו. וזהו שכתוב: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ עֲוֹן וּמִמְלַכְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָנִי". אמר לו הקב"ה: "לֵךְ לְךָ", התרחק מהם ואל תתלכלך עמהם. וזהו שתפס לשון "לֵךְ לְךָ". ('רבנו בחיי') ■

הדבר דומה; לאדם שנכנס לחנותו של בשם וקלט ריח הבשמים. כשיצא, כל בגדיו מבושמים והוא לא קנה מן הבשם. כלומר; והבשם לא מכר לו כלום. וזהו שאמר: "הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יִחָכֵם וְרָעָה כְּסִילִים יָרֹעַ". יאמר; כי המתחבר עם כסילים ישבר, כלומר; יגיע הענין לנזק גדול, כי המתחבר אליהם מזיק לעצמו. גם להם יגיע נזק וחסרון. והנה הוא בהיפך מן המתחבר אל החכמים. והעולה לנו מזה; כי יש בחברת הכסילים, נזק מבלי תועלת. ויש בחברת החכמים, תועלת מבלי נזק. וכשם שחברת החכמים, סיבה גדולה והזמנה רבה בקיום עבודת ה' יתברך וההתמדה עליה. כן חברת הכסילים והרשעים, הזמנה גדולה וסיבה לביטולה, שכן כתוב: "פִּי יִסִּיר אֶת

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ עֲוֹן" ('בראשית' יב א)

"הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יִחָכֵם וְרָעָה כְּסִילִים יָרֹעַ" ('משלי' יג כ). שלמה המלך ע"ה, יזהיר בפסוק הזה על אדם, להשתדל בחברת החכמים ולהתרחק מחברת הכסילים. והנה הפסוק מבאר הנזק המגיע מחברת הכסילים והתועלת המגיע לאדם מחברת החכמים, כי זה ישבר וזה יחכם. וידוע, כי המתחבר אל החכם, ינהג והחכם אינו חסר כלום. ועל כן נמשלה התורה לנר, כענין שאמר דוד ע"ה: "נֵר לְבַגְלֵי דְבַקָּה וְאוֹר לְנִתְיָבֵיתִי" ('תהלים' קיט קה). לפי שהנר הכל מדליקו ממנו ואין אורו חסר כלום. ומזה אמרו במדרש: "הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יִחָכֵם". משל למה

"וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בַחֲרֵן"

מי ראוי לברכת; בורא נפשות רבות?

"הַפְּרֵד נָא מֵעָלַי" (בראשית' יג ט)

אברהם איש החסד, אשר היה מקרב אליו אפילו ערביים ונותן להם לאכול ולשתות - הופך לקנאי נלהב, בראותו את לוט סוטה מדרכו ונמשך אחרי סדום. והוא **מרעים עליו בקולו: "הַפְּרֵד נָא מֵעָלַי!"** חסד ואהבת הבריות, אינם מהווים כלל וכלל סתירה, ביחס לקנאות בעד יהדות ולפירוד מוחלט, מן הרשע. ('אבני אזל')

"נִיבֵא הַפְּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעֵבְרִי" (בראשית' יד יג)

מהו; **"הָעֵבְרִי"**? ר' יהודה אומר: **'כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד. ר' נחמיה אומר: "שהוא מבני בניו של עבר".** (מצאצאי 'שם' בן נח). ורבותינו אומרים: **"שהוא מעבר הנהר. ושהוא משיח בלשון עברי. והוא שוכן באלוני ממרא".** ('בר'ר' מב ח)

"תָּן לִי הַנֶּפֶשׁ" (בראשית' יד כא)

פירש מרן ה'בית יוסף' זצ"ל בדרשותיו; כי ידע מלך סדום, שדרכו של אברהם אבינו לגייר גרים, כמו שנאמר: **"נָאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בַחֲרֵן"** (בראשית' יב ה. וברש"י). ולכן חשש שאברהם אבינו יאיר את עיני אנשיו להכיר באמונת הבורא. וידבקו באברהם ובדרכו ויזנחו את מלך סדום. לפיכך, בחר לותר על הרכוש ולא בקש, אלא את הנפש. כי זו דרכם של אנשי סדום מאז ומעולם, למנוע חשיפה אל האור, חרדה מפני אפשרות של תשובה.

בורא נפשות רבות

'ומקרבן לתורה כיצד? מלמד; שיהא אדם מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה, כדרך שהיה אברהם אבינו מקפח את הבריות ומכניסן תחת

נאמר במשנה: **'על שלשה דברים העולם עומד; על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים'** ('אבות' א ב). שלשת עמודי עולם אלה, הם כנגד שלושת האבות. **'אברהם'** היה גמילות חסד. **'יצחק'** עבודה, שהקריב עצמו קרבן לה'. **'יעקב'** התורה, שהרי היה: **"איש תם ישב אהלים"** (בראשית' כה כז) באהלי תורה. בדורות האחרונים שלפני ביאת המשיח, תתעטנה התורה והעבודה. לא יגאלו ישראל, אלא בזכות צדקה וגמילות חסדים, כמו שאמר הכתוב: **"ציון כְּמִשְׁפַּט תִּפְדֶּה וְשִׁבְיָהּ בְּצַדִּיקָה"** ('ישעיה' א כז). וזהו הרמז בדברי רש"י; **'בך חותמין'**. חתימת הגלות, כלומר; סיומה, תהיה רק **'בך'** - בגלל מידת גמילות חסד שבך, שכן לדאבון הלב, תהיינה התורה והעבודה במידה מועטת יותר. ('אהל תורה')

ישנו מושג ידוע, **'דעת תורה!'** **"נִשְׁמַרְתָּ לְעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֶד"** ('דברים' יז י). מתוך בטחון מוחלט כי; **'כל הנוטל עצה מהזקנים, אינו נכשל'** ('ש'ר' ג ח). אותם ת"ח מאורי הדור, שכל מעייניהם בתוה"ק, הריהם מתקדשים והופכים להיות כספר תורה חי ('מכות' כב). מחשבתם היא מחשבת התורה וקולה מדבר מתוך גרום. לא פעם עומדים אנו ומשתוממים להיוכח, כיצד הרחיקו ראות בהכוונותיהם, באיזו בהירות צפו את העתיד להתרחש, בהיות דעתם דעת תורה זכה וברורה. כיוצא בכך מצינו בפרשתנו; **הקב"ה הורה לאברהם אבינו לצאת מארצו וללכת לכיוון בלתי ידוע: "אַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָרְצָנָא"** (בראשית' יב א). ואברהם אבינו מעצמו, בלי היסוס, לא פנה לצפון, או לדרום, אלא מיד: **"וַיֵּצֵאוּ לְלֶכֶת אֲרָצָה פְּנֵנָה וַיָּבֹאוּ אֲרָצָה פְּנֵנָה"** (בראשית' יב ה). ושאל הגה"ק ר' סולימאן אוחנה זצ"ל, **מגורי האר"י הקדוש זיע"א:** "מי גילה לו רז זה? מי הורה את הכיוון? מי התוה לו את הדרך?" **והתשובה;** 'מעצמו ידע. כי דעתו דעת תורה היתה. להודיעך; כי **'עין ה' אַל יָרְאוּ"** להוליכם בדרך אמת, דרך יושר, לא יכשלו בה'. ('מעין השבוע')

"ויאמר ה' אל אברהם לך לא מארץך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר ארצך" (בראשית' יב א)

יש להתבונן; מה היה גודל הנסיון של אברהם אבינו ע"ה ב"לך לך מארץך"? והרי ישנם הרבה בני אדם שנצרכים לעבור ולנדוד ממקומם? **אמנם נראה;** שהנסיון לא היה לראות האם יסכים לצאת ממקומו, או לא? אלא, האם יהיה זה אצלו בגדר התנתקות. והיינו; לברר, האם יש לו שייכות לבית אביו וזה מקומו, או שמא אין הוא שייך, אלא להשי"ת בלבד. וא"כ, היציאה מבית אביו אינה נחשבת אצלו כלל בגדר התנתקות ממקומו. נמצא לפי"ז; **שסדר הפרשיות הראשונות בתורה כך הוא;** פרשת בראשית, עוסקת בעניני אלוקות. פרשת נח, בעניני כללות האנושיות. ובפרשת לך לך, מתחיל ענין היהדות, כפי שהתגלה ע"י אברהם אבינו. ומודגש כאן, שהראשית של היהדות הוא ה"לך לך", היינו; הנתוק מן העולם הזה, זה הא-ב של היהדות. ('תפארת שמשון')

שלש זכירות

כאן נרמזים שלשת הדברים הנאמרים במשנה: **'הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה; דע, מאין באת? ולאן אתה הולך? ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון? ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון? לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.'** ('אבות' ג א). **זכור!** "מֵאֲרָצָה" - את עפר הארץ, אשר עליה תשוב בבוא עתך; **'למקום עפר רמה ותולעה.'** **זכור!** "מִמּוֹלַדְתְּךָ" - את מקור הולדתך; **'מטפה סרוחה! זכור!** "מִבֵּית אָבִיךָ" - את אשר אתה עתיד לבוא לפני אביך שבשמים; **'לתן דין וחשבון, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.'** ('חשבה לטובה')

"נְהִיָה בְרַכָּה" (בראשית' יב ב)

'בך חותמין ולא בהם' (רש"י)

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

"דן אֲנִי" (בראשית' טו יד)

אם על שתי המילים הללו שאמר השי"ת, נתרחשו אח"כ נסים ונפלאות כה רבים בשעת יציאת מצרים. הרי כמה וכמה נסים צריכים להתרחש בשעת הגאולה העתידה, אשר עליה נתן לנו השי"ת כ"כ הרבה הבטחות ויעודים ע"י הנביאים. (רבונו סעדיה גאון' זצ"ל)

"וַתֵּרָא פִּי הַרְתָּה וַתִּקַּל גְּבֻרְתָּהּ בְּעֵינַיִךְ" (בראשית' טז ד)

פעם בא ר' אהרן אהרנברג זצ"ל לביתו של הגאון ר' ישראל מסלנט זצ"ל, מייסד תנועת המוסר ומצאו נרגש ונסער; חרד: "מה ארע?" סיפר ר' ישראל: "ביקר כאן אחד ממתנגדי תנועת המוסר' ושפך אש וגפרית על מפעל חיי. דבריו קוממו אותי והכעיסני על כך". "ומה השבתם לו?" חקר ר' אהרן "מאומה!" ענה ר' ישראל "הלא אורחי הוא". "אם כך, על מה ההתרגשות. וכי דבר חדש הוא שיש מתנגדים לתנועת המוסר?! יש שאינם עומדים על מעלותיה ונחיצותה. ומה בכך?" "אמת". השיב ר' ישראל "אבל לשבת ולשמוע להגון, הוא הצליח להכעיסני". ר' אהרן לא הביין: "אבל הלא אמרתם ששיתקם והבלגתם וכבר הלך לדרכו, אפשר לשכוח מבקורו". ור' ישראל תמה: "לשכוח? והלא; 'כל הכועס, כאילו עובד עבודה זרה' (שבת' קה). כל ימי אצטרך לשוב בתשובה על הכעס שכעסתי". ■

ישראל. קטנים ודלים הם למטה על פני הארץ, אבל למעלה בשמים, חשובים ונכבדים הם מאד'.

'הגביהו למעלה מהכוכבים' (רש"י)

השי"ת הגביה את אברהם אבינו מעל לכל מזל וטבע. אף כי לפי טבעו, לא היה ראוי להעמיד בן, העלהו הבורא מעל לטבע ומעל למזל. וע"כ אמר לו: "כה יִהְיֶה זַרְעֲךָ", אף בניך יהיו כך. גם הם יהיו למעלה מן המזל והנהגתם תהיה חוץ מדרך הטבע, כי אם בהשגחה פרטית בדרך נס. כפי שאמרו חכמנו: 'אין מזל לישראל' (שבת' קנו). (בשם 'חידושי הרי"ם')

"יָדַע תְּדַע פִּי גַר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָקֵם וְעַבְדֵּם וְעָנּוּ אֹתָם" (בראשית' טו יג)

רבונו אברהם אבן עזרא זצ"ל, האיר את עינינו בהבנת מושגי האזרח והגר. שניהם, כתב, משולים הם מעולם הצומח. העץ שולח ענפים לכל עבר, כקרני הזריחה. כך התושב הקבוע מתערה ומקים משפחה ענפה. אבל הגר, 'כגרגר' הנתלש מן הענף, בודד וזר. וסיים בכתבו; 'ויש חסרי לב, שזה הטעם רחוק בעיניהם. ואילו היו יודעים טעם כל אות וצורתו, אז יכירו את האמת'.

כנפי השכינה. [ולא אברהם לבד עשה, אלא אף שרה, שנא'] (בראשית יב) "ויקה אֲבֹתָם אֶת שְׂרָי אִשְׁתּוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן אִחִיו וְאֵת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן". והלא, כל באי עולם אינם יכולים לבראות אפילו יתוש אחד. ומה ת"ל; "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן"? מלמד שהעלה עליהם הקב"ה, כאילו עשו אותם'. (אבות דרבי נתן יב).

"וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הֲבֵט נָא הַשְּׁמַיִמָה וְסַפֵּר הַכּוֹכָבִים... כֹּה יִהְיֶה זַרְעֲךָ" (בראשית' טו ה)

הגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת 'חכמי לובלין', אמר על פסוק זה; הקב"ה קורא לאברהם אבינו: "הֲבֵט נָא הַשְּׁמַיִמָה וְסַפֵּר הַכּוֹכָבִים", וכשם שאתה מביט השמימה וסופר הכוכבים, אע"פ שידוע לך היטב, שאין בכח אנוש לספור את כוכבי השמים הרבים והעצומים. "כֹּה יִהְיֶה זַרְעֲךָ", שום דבר לא יפלא ולא יבצר מזרעך, אלא, הם יעפילו לעלות למעלה מן הטבע האנושי. ובהם, לא ימדדו את הרצון במידת היכולת, אלא היכולת שלהם תרקייע שחקים ותגיע לעתים לכח הרצון הבלתי גדלה שבהם. אמר ע"כ האדמו"ר ר' חיים מצאנז; 'הכוכבים נראים מלמטה קטנים וזעירים מאד, אבל במקומם, בשמים העליונים, הם גדולים וכבירים. הוא שאומר כאן ה' לאברהם: "כֹּה יִהְיֶה זַרְעֲךָ", כך יהיה גורלם ומעמדם של

מגדל העמק מתנ"ס מגדל העמק דיעזראלי 5 יום ראשון ט' חשוון 6/11/11
כניסה 10 שקל פתיחת שערים ב-20:00 תחילת התוכנית ב-20:30

אשקלון ביכ"ס שבות ישראל יהדות בריטניה 3 יום שלישי יא' חשוון 8/11/11
כניסה חינם פתיחת שערים ב-20:00 תחילת התוכנית ב-20:30

כרמיאל מתנ"ס כרמים מעלה אורט 15 יום רביעי יב' חשוון 9/11/11
כניסה 10 שקל פתיחת שערים ב-20:00 תחילת התוכנית ב-20:30

© כל הזכויות שמורות לארגון "שופר" ההרצאות מאובטחות

שידור חי באתר 'שופר' WWW.SHOFAR.TV
בימים שאין הרצאות של הרב אמנון יצחק שליט"א מתקימות הרצאות בשידור חי ב'אולפן שופר'
ע"י: הרב וסרמן, הרב גלזר והרב יוחאי חנאסב

אצל מי אתה עובד?

ולעמול לפרנסה. והגם שלפעמים באה עבודה זו על חשבון תורה ותפילה, או יתר מצוות. ולאחר שעמל ועבד, שולחו יצר הרע לקבל מחייתו מאת ה"פּוֹתֵחַ אֶת דָּדָּ וּמְשַׁבֵּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן" (תהלים' קמה טז), **שֶׁהָרִי**; וכי יש ליצר חיים ומזון ליתן לאדם?! הרי הוא מקור המות והרע. נמצא, האדם נגרר לפיתוי הבטחת מזונו מיצרו הרע, כשלמעשה שולח הוא אותו לקבל את מזונו, מאותו מקור שהיה נותן לו את פרנסתו וגם יותר ברווח וכבוד, אילו לא היה טורח על חשבון תורתו ותפילתו. וכמו כן, בכמה מיני פיתוי משתמש היצר לפתות לאשה, ללבוש מלבושים בולטים ואופנתיים, כביכול, כדי לחזק את מעמדה ויציבותה במקום עבודתה, כמה נשים מתפתות לאותו נוכל - השטן - לעבוד קשה, עבודה שהיא קשה לנשמה, בסגנון הלשון המודרנית, חייכנית עם 'הומור', או ריבוי שיחה. ומדמות לעצמן, שבכך בלבד יש אפשרות להחזיק מעמד בעבודה. ואינן מבינות, שאת אותה פרנסה יכלו לקבל, גם מבלי לעבוד 'עבודה קשה' זו, עבודת פרך לנשמה. ואדרבא, הברכה והשפע האמיתי מהן והלאה. נדמה להן שהם מפרנסות ומרויחות. אמנם ברווח שכזה אין הברכה שורה, מאחר שהשכינה אינה שורה במקום שנעדרת הקדושה. ■ (בית יעקב')

בחנם לגמרי, צריכים קצת לעבוד. חשב העני שמסתמא טעה. וכי מי נותן אוכל ומלבושים חנם?! ובכן" **אמר לבעל הבית** "מסכים אני לקבל עבודה כלשהי, על מנת שלערב אקבל מזון ומלבוש. הבטיח לו בעל הבית, שאכן כדבריו כן יהיה. העני הרעב והמיוגע, עבד יום שלם בביתו של בעל הבית, נקה לו גינתו, את ביתו. וכמו כן, ביצע שליחויות מסוימות. לערב, כשהוא כבר כמעט נופח את נשמתו, מבקש הוא על נפשו את מזונו ומלבושיו. **תיכף משיב לו בעל הבית:** "בודאי אקיים הבטחתי. לך לבנין הסמוך ושם תקבל ככל אשר תחפוץ". העני בתמימותו חשב כי זו הפרוצדורה, עובדים כאן ומקבלים שם. **הולך הוא לתומו לבנין הסמוך וטענתו בפיו:** "עבדתי בבנין הסמוך, על מנת לקבל כאן מזונות ומלבושים". מיד הבין בעל הגמ"ח, שאכן נפל עני מסכן זה בשכנו הנוכל, בשל טעות בכתובת, ואותו נוכל נצלו, כביכול שעל מנת כן יקבל כאן את מזונו ומלבושו, שהיה מקבלם חנם, אילו היה מגיע ישר לכתובת הנכונה. **והנמשל הוא;** האדם נצרך למזון ומלבוש ויתר צרכיו. פוגש הוא ביצר הרע והלה מציע לו להשתדל. בלא השתדלות תמות ברעב, צריך לעבוד

"**שְׂכָרְךָ הֲרַבָּה מְאֹד**" (בראשית' טו א) יענקל'ה העני, זה ימים שכבר לא בא אוכל מזין לפיו. מלבושיו פרועים ופרומים. והעניות מראה אותותיה על פניו המסכנות, מבלי יכולת להסתירה. מהלך לו יענקל'ה ברחובות העיר, שמא ימצא מזונו ומלבושו מאנשים רחמנים. והנה, יהודי טוב מזדמן לפניו. **שואלו יענקל'ה:** "אולי מכיר אתה מקום גמ"ח המחלקים מזון ומלבוש לעניים בחנם?" **עונה לו היהודי:** "בודאי. האיך לא שמעת? ברחוב יפו 18 ישנם אנשים גומלי חסדים, המחלקים חנם אוכל ומזון, בפרט לנצרך כמוך, שנראה שזה כבר כמה ימים שלא אכלת כראוי. לך למקום זה ותשביע רעבוך ותכסה את מערומיך". שמח העני והלך לכיון אותה כתובת. ומשום מה טעה ובמקום להכנס לרחוב יפו 18, נכנס לבית מספר 16 באותו רחוב, בית גדול, נאה ומרווח. הקיש בדלת והנה לקראתו בעל הבית. פותח הוא בשאלה לרצונו. **ומשיב לו העני:** "האם כאן הוא בית הגמילות חסדים למאכל ומלבוש?" **תיכף קלט בעל הבית שעני זה טעה, שבמקום להכנס לבנין הסמוך, הגיע לביתו במספר 16. והחליט לנצלו. השיב לו:** "בודאי. כאן מחלקים הכל. אולם אונך הטעתה אותך במעט, החלוקה אינה

תפילת אברהם

הגזרה? הלא דבר הוא! **ותירץ;** שכבר נתבאר שגזרת גלות מצרים לא באה אלא כדי לזכך ולטהר את הלבבות, להתאים את העם ליעודו, להיותו עם ה' ונוחל תורתו. **ומעתה יובן ההבדל בין עונש סדום ועמורה, לבין ברית בין הבתרים וגזרת הגלות;** 'שם היה זה עונש. ועונש יש להמתיק ולהתחנן לביטולו. ואילו כאן, היה זה תיקון, זיכוך וזיקוק'. **משל למה הדבר דומה;** לרופא

מורנו הגאון רבי יהודה צדקה **צ"ל הקשה;** מדוע כאשר שמע אברהם אבינו את דבר הגזרה על סדום ועמורה הרעים והחטאים, עמד עליהם בתפילה, התחנן והעתיר, **הפציר ונסה כל דרך:** אולי ימצאון שם חמישים, ארבעים, שלשים, עשרים, עשרה. וכאן, כשנתבשר שנגזרה גזירה על זרעו, עבדות ועינוי כה ממושכים, שתק ולא אמר מאומה, לא בקש להעביר רוע

שאינו רצוי, שיש להבהיל את בנו לבית החולים כדי לזכך דמו המורעל. היעלה על הדעת שהאב יסרב, או יתחנן בפני הרופא שימתיק את גזר הדין ויבטלו? ודאי יודה לרופא על המלצתו וימהר למלא אחר הוראתו. **ותפילה אחת בפיו;** 'שהטיפול יצליח ושבונו יבריא'. אבל אם יגזר על בנו עונש חלילה, או אז יפנה המאמץ לביטולו ולפחות, לצמצומו ולהגבלתו. ■

טיול לקברי הצדיקים

עם הרב אמנון יצחק שליט"א

ביום שלישי י"ז כסלו 13/12/11

זכאי
"כח כפלים" חינם!
"חי כפלים" 50% הנחה

מירון - קבר רשב"י
טבריה - רמב"ם, ר' מאיר בעל הנס
14:00 ארוחת צהרים - במלון 'פלטרינ' בטבריה
15:15 תפילת מנחה
15:30 הרצאת הרב אמנון יצחק שליט"א
יציאה מנקודות האיסוף בשעה 7:30 בדיוק!
בני ברק-רח' מתתיהו 10 ירושלים-בניני האומה'
הישיבה בהפרדה מלאה!
ההרשמה במשרדי 'שופר' רח' מתתיהו 10 בני ברק
03-6777779 בין השעות 09:00-15:30

מבצעים חמים על מוצרי 'שופר'

שמע - 2 ש"ח
MP3 - 10 ש"ח
DVD 2 - 10 ש"ח (גרפיקה צבעונית)
DVD 3 - 10 ש"ח (גרפיקה לבנה)
קריאה בתנ"ך - 10 ש"ח
ספר 'בכור היתוך' - 10 ש"ח
ספר 'עולם התשובה' - 30 ש"ח
'ספרית שופר' (300 גרסאות) - 300 ש"ח
ניתן להשיג במשרדי 'שופר'
03-6777779

לצבור שותרי התורה והעבודה

מיום א' ב' במרחשון יחל מנין חדש בנין
עם הרב אמנון יצחק שליט"א
בבית כנסת 'יביע אומר' של הרב יגאל כהן שליט"א
רחוב עוזיאל 41 בני ברק
בשעה 04:30 יתקיים שיעור ע"י הרב אמנון יצחק שליט"א
ב'חובת הלבבות' 'שער הבטחון'.
לבירורים: אליהו 050-6500666

חדש! שיעור לאברכים

להזמנת הרב אמנון יצחק שליט"א לאזור מגורין
או לכולל אברכים (לכולל בשעות הבוקר) 050-6788867 יהונתן

דן שיפוצים

✓ עבודות צבע ✓ גבס ✓ אינסטלציה
✓ תיקוני אינסטלציה ✓ פינוי פסולת ✓ הריסה
שירות 24 שעות
לפרטים אשר 052-4823553

הנכם מוזמנים לסופ"ש ששי שבת במלון 'המצודה' בטבריה

הארוח על בסיס פנסיון מלא
עם הרב אמנון יצחק שליט"א,
הרצאות מרבנים נוספים,
פעילות וממתקים לילדים

בתאריכים:

שבת פרשת בא 27/01/2012 ג'-ד' שבט התשע"ב
שבת פרשת תרומה 24/02/2012 א'-ב' אדר התשע"ב
שבת פרשת ויקרא 23/03/2012 כט' אדר-א' ניסן התשע"ב
שבת פרשת בחוקותי 18/05/2012 כו'-כז' אייר התשע"ב
שבת פרשת קרח 22/06/2012 ב'-ג' תמוז התשע"ב
שבת פרשת פנחס 13/07/2012 כג'-כד' תמוז התשע"ב
שבת פרשת ראה 17/08/2012 כט'-ל' אב התשע"ב
שבת פרשת שופטים 24/08/2012 ו'-ז' אלול התשע"ב
שבת פרשת כי תבוא 07/09/2012 כ'-כא' אלול התשע"ב

וכן לטיולים לקברי הצדיקים בתאריכים:

יום שלישי 13/12/2011
יום שלישי 13/03/2012
יום שלישי 22/05/2012
יום שלישי 17/07/2012
יום שלישי 21/08/2012

